

KORUPCIJAS NOVĒRŠANAS UN APKAROŠANAS BIROJS

KORUPCIJAS RISKU IETEKME UZ UZŅĒMUMA DARBĪBU ĀRVALSTĪS

Juridiskās personas atbildība

Diāna Kurpniece

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja
Korupcijas novēršanas nodaļas vadītāja

«Mūsu prasība ir, lai **augstus ētikas standartus** ievērotu visi, kuri rīkojas mūsu vārdā, un mēs regulāri turpinām atklātu dialogu par ētiskiem jautājumiem - gan iekšēji, gan ārēji. Vienlaikus mēs sagaidām, ka arī mūsu biznesa partneri ievēros ētikas standartus, kas būtu savietojami ar mūsējiem.»

„Statoil Fuel & Retail Latvia”, Ētika un vērtības

«Uzņēmējdarbības vadlīnijas regulē darbinieku rīcību attiecībā pret konkurences un pretkorupcijas likumu prasībām, formulē uzvedības kodeksu **saistībā ar ziedojumu un dāvanu** pasniegšanu un saņemšanu, izvairīšanos no interešu konfliktiem, definē konfidencialitātes un uzņēmuma resursu aizsardzības prasības.»

Siemens Latvijas filiāle, Uzņēmējdarbības ētikas principi

«The SEB Group shall comply with relevant external and internal restrictions (observing transparency and appropriateness) regarding giving and receiving gifts as well as unacceptable benefits, in order to avoid any allegation of bribery or corruption.»

«The employee shall report his observation to Group Compliance or Group Internal Audit, who in turn shall take necessary measures. Employees may make such reports anonymously, either during or outside working hours.»

SEB, Lietišķās uzvedības kodekss, Ētikas politika

*«Veicot jebkuru darbu, mēs **nepiedāvājam, nepieprasām un nepieņemam** naudu vai nepiemērotas dāvanas vai maksājumus, turklāt nekādi darbinieku privātie ieguldījumi nedrīkst ietekmēt to lēmumu neatkarību, kurus viņi pieņem Swedbank, Swedbank AB un tās meitasuzņēmumu vārdā»*

Swedbank, Darbības kodekss

KORUPCIJAS NOVĒRŠANAS UN APKAROŠANAS BIROJS

Saturs

- Korupcijas riska līmeņi dažādās pasaules valstīs
- Korupcijas risku izpausmes un robežgadījumi
- Juridiskās personas atbildība par individuāla darbinieka vai pilnvarota pārstāvja rīcību
- Juridiskajām personām piemērojamie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi
- Juridiskās personas pienākumi nodrošināt pienācīgu pārraudzību vai kontroli

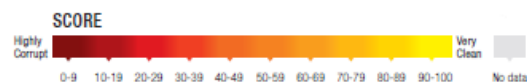

Korupcijas izplatības līmeņi

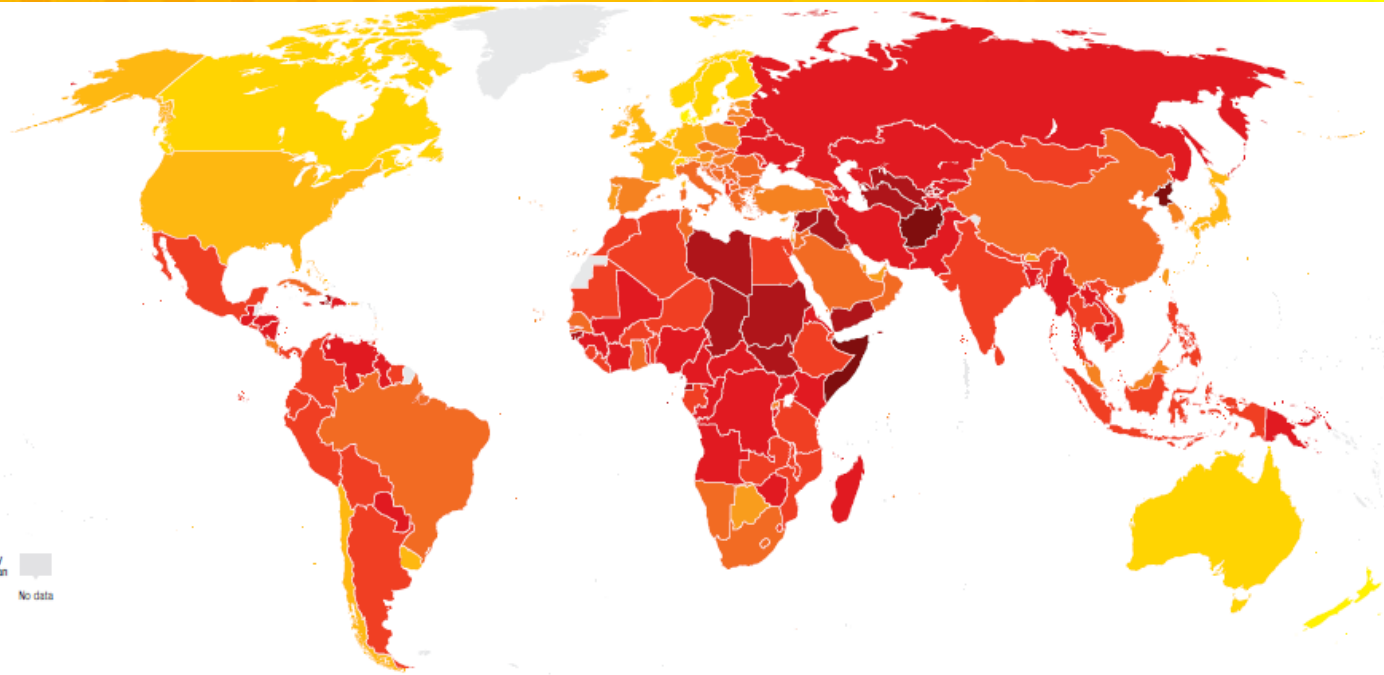
<http://cpi.transparency.org/cpi2013/results/>

177 COUNTRIES. 177 SCORES. HOW DOES YOUR COUNTRY MEASURE UP?

The perceived levels of public sector corruption in 177 countries/territories around the world.

RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE	RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE	RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE
1	Denmark	91	22	France	71	69	Kuwait	43
1	New Zealand	91	22	Saint Lucia	71	69	Romania	43
3	Finland	89	26	Austria	69	72	Bosnia and Herzegovina	42
3	Sweden	89	26	United Arab Emirates	69	72	Brazil	42
5	Norway	86	28	Estonia	68	72	Sao Tome and Principe	42
6	Singapore	86	30	Qatar	68	72	Serbia	42
7	Switzerland	86	31	Botswana	64	72	South Africa	42
8	Netherlands	83	31	Bhutan	63	77	Bulgaria	41
9	Australia	81	31	Cyprus	63	77	Senegal	41
9	Canada	81	33	Portugal	62	77	Tunisia	41
11	Luxembourg	80	33	Puerto Rico	62	80	China	40
12	Germany	78	33	Saint Vincent and the Grenadines	62	80	Greece	40
12	Iceland	78	36	Israel	61	82	Swaziland	39
14	United Kingdom	76	36	Taiwan	61	83	Burkina Faso	38
15	Barbados	76	38	Brunei	60	83	El Salvador	38
15	Belgium	76	38	Poland	60	83	Slovakia	38
15	Hong Kong	76	40	Spain	59	83	Jamaica	38
18	Japan	74	41	Oceania Verde	58	83	Liberia	38
19	United States	73	41	Dominica	58	83	Mongolia	38
19	Uruguay	73	43	Lithuania	57	83	Peru	38
21	Ireland	72	43	Slovenia	57	83	Trinidad and Tobago	38
22	Bahamas	71	45	Malta	56	83	Zambia	38
22	Chile	71	46	Korea (South)	56	83	Malawi	37
			46	Korea (South)	56	83	Malawi	37
			46	Korea (South)	56	83	Malawi	37

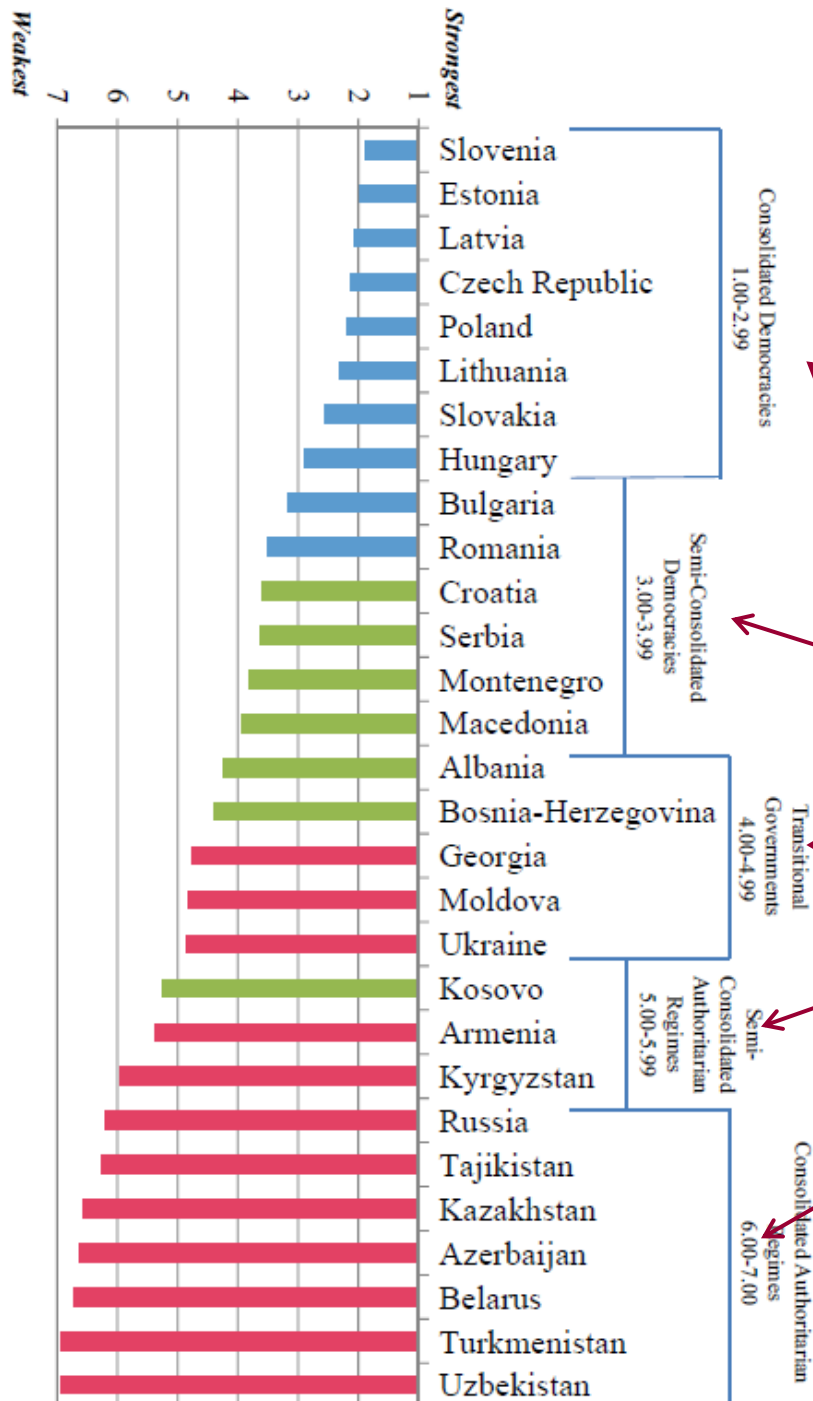
RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE	RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE	RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE
91	Morocco	37	114	Indonesia	32	157	Zimbabwe	21
91	Sri Lanka	37	116	Albania	31	160	Cambodia	20
94	Algeria	36	116	Nepal	31	160	Eritrea	20
94	Armenia	36	116	Vietnam	31	160	Venezuela	20
94	Benin	36	119	Mauritania	30	163	Chad	19
94	Colombia	36	119	Mozambique	30	163	Equatorial Guinea	19
94	Djibouti	36	119	Sierra Leone	30	163	Guinea-Bissau	19
94	India	36	119	Timor-Leste	30	163	Haiti	19
94	Philippines	36	123	Belarus	29	167	Yemen	18
94	Suriname	36	123	Dominican Republic	29	168	Syria	17
102	Ecuador	36	123	Guatemala	29	168	Turkmenistan	17
102	Moldova	36	123	Togo	29	168	Uzbekistan	17
102	Panama	36	127	Azerbaijan	28	171	Iraq	16
102	Thailand	36	127	Comoros	28	172	Libya	16
106	Argentina	34	127	Gambia	28	173	South Sudan	14
106	Bolivia	34	127	Lebanon	28	174	Sudan	11
106	Gabon	34	127	Madagascar	28	175	Afghanistan	8
106	Mexico	34	127	Malawi	28	176	Korea (North)	8
106	Niger	34	127	Nicaragua	28	176	Somalia	8
111	Ethiopia	33	127	Pakistan	28			
111	Kosovo	33	127	Russia	28			
111	Tanzania	33	136	Bangladesh	27			
114	Egypt	32	136	Cote d'Ivoire	27			

Demokrātijas rādītāji

Palīdz novērtēt
demokrātisko institūciju
darbības spēju

- 1. Konsolidētās demokrātijas
- 2. Daļēji konsolidētās demokrātijas
- 3. Pārejas valdības
- 4. Daļēji konsolidētie autoritārie režīmi
- 5. Konsolidētie autoritārie režīmi

Nations in Transit 2013: Overall Democracy Scores

Note: The NT ratings are based on a scale of 1 to 7, with 1 representing the highest level of democratic progress and 7 the lowest. The 2013 ratings reflect the period January 1 through December 31, 2012.

Survey Findings

Regime Type	Country Breakdown
CONSOLIDATED DEMOCRACIES	8
SEMI-CONSOLIDATED DEMOCRACIES	6
TRANSITIONAL GOVERNMENTS OR HYBRID REGIMES	5
SEMI-CONSOLIDATED AUTHORITARIAN REGIMES	3
CONSOLIDATED AUTHORITARIAN REGIMES	7
TOTAL	29

The map reflects the findings of Freedom House's *Nations in Transit 2013* survey, which assesses the status of democratic development in 29 countries from Central Europe to Central Asia during 2012. Freedom House introduced a Democracy Score—an average of each country's ratings on all of the indicators covered by *Nations in Transit*—beginning with the 2004 edition. The Democracy Score is designed to simplify analysis of the countries' overall progress or deterioration from year

to year. Based on the Democracy Score and its scale of 1 to 7, Freedom House has defined the following regime types: consolidated democracy (1–2), semi-consolidated democracy (3), transitional government/hybrid regime (4), semi-consolidated authoritarian regime (5), and consolidated authoritarian regime (6–7).

www.freedomhouse.org

KORUPCIJAS NOVĒRSANAS UN APKAROŠANAS BIROJS

Korupcijas risku izpausmes un robežgadījumi

- Ārvalstu amatpersonu kukuļošana ir
 - krimināli sodāms noziedzīgs nodarījums gan Latvijā, gan citā valstī
 - pielīdzināma Latvijas valsts amatpersonas kukuļošanai
- Par ārvalstu amatpersonas kukuļošanu atbildību var piemērot:
 - fiziskai personai – kriminālatbildību
 - juridiskai personai – piespiedu ietekmēšanas līdzekļus

KORUPCIJAS NOVĒRSANAS UN APKAROŠANAS BIROJS

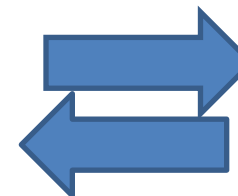
Atšķirība starp dāvanu un kukuli

Dāvana

- **vienpusēja darbība**
- aiz devības piešķir otram bez atlīdzības, neko negaidot pretī
- netiek lūgts, prasīts – dāvanas saņēmējs nav izrādījis vēlmi to iegūt
- ĀP netiek aizliegts pieņemt simboliskas dāvanas

Kukulis

- **divpusēja darbība**
- panākt, lai saņēmējs izdarītu kādu **darbību** labuma devēja vai jebkuras citas personas interesēs
- Dod/ņem **par** kaut kā (ne) izdarīšanu

Nenoteiktība

Kriminālatbildība

Atbildība fiziskai personai

- Kukuļdošana – materiālu vērtību, mantiska vai citāda rakstura labumu **nodošana vai piedāvāšana** personiski vai ar starpnieku valsts amatpersonai, lai tā, izmantojot savu dienesta stāvokli, **izdarītu vai neizdarītu kādu darbību** kukuļdevēja interesēs (KL 320.p.)
- Krimināllikumā fiziskām personām par kukuļdošanu noteikta atbildība:
 - brīvības atņemšanas **līdz 5 gadiem**
 - par kukuļdošanu lielā apmērā vai, ja to ir izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējās vienošanās, brīvības atņemšana **līdz 8 gadiem** (iespējama mantas konfiskācija)
 - ja to ir izdarījusi organizēta grupa – **no 2 līdz 10 gadiem** (iespējama mantas konfiskācija)

Kukuļa pieprasīšana vai izspiešana

- Kā rīkoties, ja ārvalsts amatpersona (*piemēram, iepirkuma veicējs, kontrolējošās iestādes inspektors, tiesībsargājošās iestādes amatpersona*) pieprasa vai izspiež kukuli?
 - **Nedodiet** kukuli, tādējādi neiesaistoties krimināli sodāmās darbībās
 - **legaumējiet** amatpersonas vārdu, amatu un izskatu, fiksējiet kukuļa pieprasīšanas mērķi, laiku, vietu un iespējamo kukuļa priekšmetu
 - **Pārliecinieties** par savām tiesībām, lai neklūtu par krāpšanas/izspiešanas upuri (var vērsties arī LV vēstniecībā vai pārstāvniecībā)
 - Nekavējoties **ziņojiet** konkrētās valsts tiesībsargājošajām iestādēm vai sazinieties ar LV vēstniecību

KORUPCIJAS NOVĒRSANAS UN APKAROŠANAS BIROJS

Piespiedu ietekmēšanas līdzekļi juridiskai personai (I)

- **Juridiskas personas ir:**
 - privāto tiesību juridiskā persona (t.sk. valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrība)
 - arī personālsabiedrība
- Piespiedu ietekmēšanas līdzekli var piemērot, ja fiziska persona izdarījusi nodarījumu (rīkodamās individuāli vai kā attiecīgās juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis):
 - juridiskās personas
 - interesēs
 - labā
 - nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā

Tiek vērtēti pasākumi, ko juridiskā persona veikusi, lai novērstu noziedzīga nodarījuma izdarīšanu

KORUPCIJAS NOVĒRSĀNAS UN APKAROŠANAS BIROJS

Piespiedu ietekmēšanas līdzekļi juridiskai personai (II)

- **Tiesību ierobežošana**

- noteiktu tiesību vai atļauju atņemšana vai tāda aizlieguma noteikšana, kas juridiskajai personai neļauj:

- izmantot noteiktas tiesības
 - saņemt valsts atbalstu vai palīdzību
 - piedalīties valsts vai pašvaldības iepirkuma procedūrā
 - veikt noteikta veida darbību uz laiku no viena gada līdz desmit gadiem

- **Mantas konfiskācija**

- īpašumā esošās mantas piespiedu bezatlīdzības atsavināšana valsts īpašumā

KORUPCIJAS NOVĒRŠANAS UN APKAROŠANAS BIROJS

Piespiedu ietekmēšanas līdzekļi juridiskai personai (III)

- **Naudas piedziņa**
 - no 10 līdz 100 000 minimālo mēnešalgu apmērā (līdz 32 milj. €)
- **Likvidācija**
 - tikai tajos gadījumos, ja juridiskā persona ir īpaši izveidota noziedzīga nodarījuma izdarīšanai vai ja ir izdarīts smags vai sevišķi smags noziegums
 - mantas atsavināšana valsts īpašumā
 - piemērojot likvidāciju, citi piespiedu ietekmēšanas līdzekļi netiek noteikti

KORUPCIJAS NOVĒRSANAS UN APKAROŠANAS BIROJS

Starptautiskās kukuļošanas lietas

- Starptautiskā prakse atbildības piemērošanai juridiskām personām par ārvalstu amatpersonu kukuļošanu
 - *Alstom*
 - *Daimler*
 - *Hewlett-Packard*
 - *Glaxo-SmithKline*
 - *Siemens*
- Piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošana juridiskām personām nacionāla līmeņa lietās
 - *VID amatpersonas kukuļošana*
 - *PMLP amatpersonu kukuļošana termiņuzturēšanās atļauju iegūšanai*
 - *Rīgas domes Mājokļu un vides departamenta Dzīvokļu pārvaldes amatpersonu kukuļošana*

Iekšējā kontrole

Korupcijas profilakses metodes

Juridiskās personas pienākumi, nodrošinot iekšējo kontroli

- Uzņēmuma procesu izvērtēšana, identificējot:
 - iespējamos riskus (korupcijas un krāpšanas)
 - risku rašanās apstākļus (uzticēta atbildība, tiešs kontakts, termiņi)
 - cēloņus (uzņēmuma vadības spiediens, darba plāni)
- Kā noteikt riskus?
 - dokumentācija
 - iekšējā audita ziņojumi
 - korupcijas lietas
 - to jomu noteikšana, kas skar tiešus vai netiešus komunikāciju ar valsts sektoru
 - intervijas, aptaujas, prāta vētras
 - risku reģistrs vai karte (riskā iespējamība, ietekme, iespējamie zaudējumi)
- Pasākumi risku mazināšanai
 - Ētikas kodekss, darba līgumā iekļauti nosacījumi, informatīvi pasākumi

KORUPCIJAS RISKU KARTE

IESPĒJAMĀ IETEKME	Augsta		B	
	Vidēja	A		D
	Zema		C	
		Zema	Vidēja	Augsta
		IESPĒJAMĪBA		

A — nodokļu inspektora
piekukuļošana

B — licenču izsniedzēja
piekukuļošana

C — manipulēšana ar cenām

D — «kickback» iepirkumos

KORUPCIJAS NOVĒRŠANAS UN APKAROŠANAS BIROJS

Pasākumi korupcijas novēršanai I

- Precīzi jāformulē nepieciešamie pasākumi korupcijas risku novēršanai:
 - Organizācijas modelis (lomas, pienākumi)
 - Uzraudzības amatpersonas (*Compliance officer*)
 - Rīcībpolitikas un uzņēmējdarbības prakses vadlīnijas
 - interešu konflikti
 - rīcība kukuļa pieprasīšanas gadījumā
 - atklātība (struktūras, īpašnieku)
 - ziedojumu un sponsorēšanas atklātība
 - principi komunikācija ar nozari (pusdienas, dāvanas, konferenču apmaksāšana)
 - ētikas kodekss
 - Vienošanās ar sadarbības partneriem par rīcībpolitiku un vadlīniju ievērošanu

KORUPCIJAS NOVĒRŠANAS UN APKAROŠANAS BIROJS

Pasākumi korupcijas novēršanai II

(turpinājums)

- Uzraudzība, kontrole, audits
 - monitorings (piemēram, ziņojumi, pārdošanas aģentu sertifikācija, audiiti)
 - pārbaudes
- Komunikācija un izglītošana
- Ētikas un rīcības politiku popularizēšana un ievērošanas veicināšana
- Pārkāpumu atklāšana un ziņošanas veicināšana
- Pārkāpumu risināšana - disciplinārsodi

Iekšējās kontroles pasākumi mazajos uzņēmumos

- Ko darīt mazajiem uzņēmumiem?
 - Jāidentificē korupcijas riski
 - Jāveic pamata pasākumi risku mazināšanai
 - Risinot un atrunājot jautājumus par
 - interešu konfliktiem
 - rīcību kukuļa pieprasīšanas gadījumā
 - ziedojumu un sponsorēšanas atklātību
 - principus komunikācijā ar nozari (pusdienas, dāvanas, konferenču apmaksāšana)
 - darbinieku ētikas principiem
 - Veicot uzraudzību un kontroli
 - Izglītojot

KORUPCIJAS NOVĒRŠANAS UN APKAROŠANAS BIROJS

Paldies par uzmanību!

Saziņai

E-pasts: knab@knab.gov.lv

Tālrunis: 67356161

Fakss: 67331150

Adrese: Brīvības iela 104/2,

Rīga, LV-1001

8000 20 70

BEZMAKSAS UZTICĪBAS TĀLRUNIS